

قره‌باغ، منطقه را به جنگی تمام عیار می‌کشاند؟

در روزها و هفته های اخیر بار دیگر درگیری نظامی بین جمهوری آذربایجان و ارمنستان شدت گرفت و گمانه زنی های تازه نسبت به این مناقشه مطرح می شود.

به گزارش آران نیوز به نقل از تابناک، افشار سلیمانی در خبرآنلاین نوشت: در هفته ها و ماه های اخیر نیز اخبار و اطلاعاتی در رسانه های منطقه منتشر شد که اسرائیلی ها، اطلاعات نظامی جمهوری آذربایجان را به ارمنی ها داده اند. اما تا کنون شاهد موضع گیری مقامات رسمی در این خصوص نبوده ایم. حتی بحث هایی در خصوص ارسال سلاح از روسیه و از طریق گرجستان به ارمنستان مطرح شد که در ادامه با تکذیب مقام های گرجستانی روبرو شد. بی شک مهمترین عاملی که در بررسی بحران قره باغ باید بدان پرداخت نقش روسیه است. چرا که این کشور در تحولات منطقه بسیار تأثیرگذار است و در برقراری آتش بس نیز سهم مهمی ایفا می کند. روس ها همچنین در ارمنستان دارای نفوذ زیادی هستند. اما قبل از بررسی نقش روسیه باید به دیگر عوامل مطرح دیگر اشاره کرد؛ مانند وعده هایی که نیکول پاشینیان، رئیس جمهوری ارمنستان به مردم داد و همانطور که قابل پیش بینی بود نتوانست در این زمینه پاسخگو باشد و با توجه به مشکلات اقتصادی و بحران کرونا تلاش کرد برای فرافکنی و انحراف افکار عمومی مسائل داخلی تحت الشعاع قرار گیرد. بحث دیگری که مطرح می شود مناقشه در منطقه استراتژیک تووز « طائوس » است که نقطه راهبردی اقتصاد انرژی آذربایجان و ترکیه و تقریباً به عنوان شاهراه اقتصاد جمهوری آذربایجان است چون معبر خط لوله باکو-تفلیس-جیهان و لوله گاز باکو-ارزروم محسوب می شود. اما باید در نظر داشت که اتفاقی برای این خط لوله رخ نداده است و امنیت انرژی نیز به خطر نیفتاده است و بعید به نظر می رسد اقدامی نیز صورت گیرد.

به طور کلی می توان پیش بینی کرد که بحران قره باغ همچنان تداوم یابد؛ در این راستا تلاش های گروه مینسک (آمریکا، روسیه و فرانسه) نتوانسته مشکل قره باغ را حل بکند و برای چندین سال است کوشش ها از زمان معاهده بیشکک در سال 1994 تا کنون بی ثمر بوده و هروقت آذربایجان از طریق نظامی به دنبال بازگرداندن خاکش بوده است، روسیه و دیگر قدرت های دنیا مانند آمریکا مانع آن شده است. چون روسیه بیشتر در اشغال خاک آذربایجان نقش دارد و در پی آن است آذربایجان را به حوزه نفوذ خود بکشد تا بتواند امتیازاتی از این کشور بگیرد. وجود چنین عواملی سبب شده تا پیشرفت محسوسی برای حل این بحران صورت نگیرد. حتی چهار قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل مبنی بر خروج نیروهای ارمنستان از خاک آذربایجان نیز تا کنون جنبه اجرایی به خود نگرفته است.

در صورت تداوم این بحران ارمنستان بیشتر از همه متضرر خواهد شد چرا که این بحران مانع بزرگی برای توسعه این کشور به شمار می رود. مرز این کشور با آذربایجان بسته است و با کشور ترکیه نیز مشکلاتی دارد که در نهایت چنین مسائلی آنها را در یک بلاتکلیفی قرار می دهد. اگر چه بحران کرونا برای همه کشورها پیامدهای خاصی داشته اما به طور کلی می توان گفت که وضعیت اقتصادی آذربایجان نسبت به ارمنستان بهتر است.

در این بحران مواضع کشوری مانند ترکیه نیز قابل بررسی است. این کشور با ارمنستان مشکلاتی دارد و مرزهایشان به روی هم بسته شده است ضمن اینکه از آذربایجان اعلام حمایت کرده و در روزهای اخیر شاهد برگزاری مانور نظامی بین این دو کشور بوده ایم. اما این سبب نخواهد شد که یک درگیری جدید تمام عیار شکل گیرد و ترکیه در آن از آذربایجان حمایت نظامی کند. البته آنکارا علاوه بر مانورهای نظامی ممکن است اقدامات دیگری چون حمایت های سیاسی، همکاری های دوجانبه نظامی و ارسال تسلیحات را در خصوص آذربایجان در برنامه داشته باشد اما بعید است که ترکیه از نیروهای نظامی خود برای جنگیدن در کنار آذربایجان استفاده کند.

در خصوص مواضع ایران نیز جمهوری اسلامی در بحران قره باغ همواره به دنبال آن بوده است که این مناقشه از طریق مذاکره و گفت و گو در چارچوب تمامیت ارضی کشورها حل شود.

از سوی دیگر اسرائیل نیز با آذربایجان همکاری های نظامی دارد. حتی خبرهایی در خصوص برقراری روابط میان ارمنستان و اسرائیل نیز مطرح شده که این امر نیز طبیعی به نظر می رسد و نمی توان انتظار داشت که این کشور مدافع جهان اسلام شود. اما موضوعی که در این بین بعید به نظر می رسد روابط بهینه و همزمان اسرائیل با آذربایجان و ارمنستان است. اسرائیل به دنبال نزدیکی روابط با همسایگان نزدیک ایران است و آن را فرصت خوبی تلقی می کند. حتی می بینیم که آذربایجان در همکاری های نظامی خود با اسرائیل به سراغ تولید پهپاد رفته تا بتواند امکانات نظامی خود را تقویت کند. ضمن اینکه سیاست دیرین اسرائیل را نیز نباید فراموش کنیم. رژیم صهیونیستی همواره از دیرباز به دنبال تقویت روابط خود با کشورهای غیرعرب مسلمان بوده است. حتی قبل از پیروزی انقلاب اسلامی نیز ایران از این جهت برای اسرائیل مهم بوده چرا که آنها به دنبال این بودند تا با روابط با ایران تأثیرگذاری خود بر دیگر کشورهای مسلمان را افزایش دهند که هم اکنون نیز آذربایجان این نقش را برای اسرائیل ایفا می کند. این رژیم به دنبال تثبیت حضور خود در منطقه قفقاز نیست. البته باید گفت در این منطقه حضور دارد اما رابطه خوبی با ارمنستان ندارد اما در آن سو با گرجستان و آذربایجان رابطه خوبی دارد ولی صرفاً به دنبال نفوذ گسترده نیز نیست. شاید به دلیل مسائلی چون ایران تحرکاتی داشته باشد اما برای این رژیم محیط پیرامونی خود اهمیت بیشتری دارد.

در خصوص مناقشه قره باغ نقش کشورهای فرامنطقه ای از کشورهای منطقه و دو کشور اصلی و درگیر در این بحران یعنی ارمنستان به عنوان کشور اشغالگر و آذربایجان به عنوان کشوری که سرزمینش اشغال شده بسیار پررنگ تر و مهمتر است. اگر بازیگران مهم فرامنطقه ای نفوذ نداشته باشند و دو کشور را به حال خود رها کنند، کشور آذربایجان با توجه به قدرت اقتصادی و نظامی خود می تواند بخش هایی از ارمنستان را اشغال کند. اما وقتی ارمنستان از سوی کشورهایی چون روسیه، آمریکا و حتی اروپا حمایت می شود، طبیعی است که این بحران همچنان پایرجا باشد. از طرفی روسیه نیز به دنبال برقراری و حفظ هژمونی خود بر مناطق تحت نفوذ خود در زمان شوروی است. مناطقی که به دولت های مختلف تقسیم شده اند. این کشور خواستار دست دادن نفوذ خود در قفقاز جنوبی و دیگر مناطق نیست. در آسیای مرکزی با کشورهای هم مرز نیز همچنین. در همسایگی خود و در قبال کشورهای اوکراین، مولداوی و بلاروس نیز همین سیاست ها را دنبال می کند. روسیه به دنبال آن است تا با کنار قرار دادن کشورهای عضو سازمان پیمان امنیت جمعی یعنی قرقیزستان، قزاقستان، تاجیکستان و ارمنستان یک شبه شوروی سابق را ایجاد کند که تا به این لحظه موفق نبوده است. بر همین اساس شاهد بوده ایم که روسیه بیشتر به جای حرکات ایجابی به حرکات سلبی روی آورده است. با حرکت های سلبی این کشور مانع آن شده که این کشورها رشد و توسعه زیادی پیدا کنند. درحوزه بالتیک و اروپای شرقی روسیه به موفقیتی دست نیافته چرا که کشورهای آن اکثراً به عضویت ناتو و اتحادیه اروپا در آمده اند. بنابراین می توان دریافت که روسیه می خواهد کشورهای منطقه قفقاز را زیر سیطره خود نگه دارد تا مانع عضویت آنها در ناتو و یا اتحادیه اروپا شود. در این راه چون امکانات ایجابی برای مسکو وجود ندارد از اقدامات سلبی بهره می گیرد تا با ایجاد واکنش و نفوذ خود را حفظ کند. تا زمانی که روسیه چنین اقداماتی را در برنامه خود دارد و کشورهای مسلمان نیز تنها نظاره گر ماجرا هستند و اقدامی نیز از سوی غرب صورت نمی گیرد وضعیت بحران قره باغ همچنان تداوم خواهد داشت. برای جمع بندی می توان گفت که درگیری ها میان آذربایجان و ارمنستان "جسته و گریخته" ادامه پیدا خواهد کرد اما این درگیری ها به یک جنگ تمام عیار تبدیل نخواهد شد.